

Etnografiska museet, Stockholm 24 januari 2008
Nyamko Sabuni, Integrations- och jämställdhetsminister

Tal vid invigningen "Förintelsen och romerna" på Etnografiska museet

Mina damer och herrar! Jag vill särskilt vända mig till de anhöriga till offren för Förintelsen som är med oss här i dag. Som minister med ansvar för den nationella minoritetspolitiken, diskrimineringsfrågorna och för de mänskliga rättigheternas tillämpning, är det särskilt ansvarsfullt att få vara med och inviga denna unika utställning om "Förintelsen och romerna". Det är den första utställningen av sitt slag i vårt land. Det är glädjande att också Sverige nu står värd för en så angelägen vandringsutställning.

Romernas förintelse under andra världskriget har hittills ägnats för lite uppmärksamhet. Den romska förintelsen har hamnat i historiens utkant, och refereras ibland till som "den bortglömda förintelsen". Exakta uppgifter om omfattningen saknas. Forskare uppskattar att en halv till en och en halv miljon romer förintades. Enligt nazistisk rasideologi utgjorde romer ett "ovärdigt" folk. Likt judarna ingick de i nazisternas utrotningsplan.

Trots detta är kunskapen om de romska offren fortfarande relativt okänd. Det saknas forskning och dokumentation om detta. Det tog lång tid för omvärlden att över huvud taget erkänna romernas förluster under andra världskriget. Denna brist på empati och erkännande är i sig en allvarlig kränkning av det romska folket.

Utställningen invigs idag inför Förintelsens minnesdag nu på söndag den 27 januari. I Sverige har vi högtidlighållit Minnesdagen sedan 1995, exakt femtio år efter dagen för befrielsen av koncentrationslägret i Auschwitz. 2005 deklarerade FN den 27 januari som en internationell minnesdag över Förintelsens offer.

Behövs det då en särskild minnesdag? Svaret på den frågan är onekligen ja! Det behövs. Det är inte bara så att många människor saknar kunskap om Förintelsen. Det finns också de som förnekar att den någonsin ägt rum. Den 27 januari är den dag då det internationella samfundet gemensamt minns, hedrar och upplyser om Förintelsens alla offer. Om romer, judar, homosexuella, funktionshindrade och andra människor som nazisterna klassificerade som "ovärdiga liv".

Den 27 januari är den dag då vi särskilt tänker på de anhöriga till offren. Den 27 januari är en dag som påminner oss om andra folkmord och brott mot mänskligheten som har ägt rum sedan dess. De fruktansvärda händelserna i Rwanda i mitten på 90-talet eller Darfur i Sudan är bara ett par av många exempel på detta.

Den 27 januari är en dag som uppmanar till reflektion men också till aktivt ansvar. Vi bär alla ett ansvar för att värna om mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar. Vi gör det genom att bekämpa intolerans, främlingsfientlighet, högerextrema krafter och rasism. Den 27 januari är en dag då det internationella samfundet säger "aldrig mer!"

Den förre tjeckiske presidenten Vaclav Havel uttryckte en gång att, ett lands behandling av dess romska befolkning är ett lackmustest för det civila samhället. Tyvärr, kan vi inte betrakta förföljelserna mot romer som en historiskt isolerad företeelse. Den varken började eller slutade med andra världskriget. Anti-ziganismen har djupa rötter i europeisk historia. Och anti-ziganismen fortsätter vara en verklighet i dag. Arbetet mot anti-ziganism ligger fortsatt framför oss.

I avsaknad av eget land har romer genom historien varit särskilt utsatta för statligt sanktionerade övergrepp i form av invandringsförbud och tvångsassimileringar. Föreställningar om raser och rashygien har florerat också i vårt land. Sverige var ledande på området och först i världen med att inrätta ett rasbiologiskt institut på 20-talet.

Tvångssteriliseringar av romer och resande har ägt rum i ett antal länder, däribland Sverige. Det är ett av de mörkaste inslagen i vår gemensamma svenska historia. Det erkännandet är vi skyldiga romerna i vårt land.

I Sverige är romer marginaliserade inom många delar av det svenska samhället. Där anti-ziganismen inte florerar helt öppet runt om i Europa vet vi att den åtminstone finns latent, - också i vårt land. Romer drabbas fortsatt av diskriminering och kränkande behandling. Många står utanför den demokratiska processen. Att bryta utanförskapet är regeringens viktigaste uppgift.

Det är också vår svåraste och största utmaning. Romernas situation idag är en följd av den långvariga och omfattande diskriminering som ägt rum i Sverige och i andra delar av Europa. För att bidra till en förändring av situationen för romer i vårt land tillsatte regeringen förra året Delegationen för romska frågor. Delegationen har till uppgift att på statlig nivå göra en sammanhållen satsning i syfte att förbättra situationen för romer i Sverige.

Delegationen har som viktig uppgift att synliggöra och motverka de mekanismer som styr diskrimineringen av romer, och som hindrar romer att delta inom samhällslivets olika områden på lika villkor med den övriga befolkningen.

Detta är en uppgift som kräver ett samlat och långsiktigt angreppssätt med fokus på insamling och spridande av kunskap. I det långsiktiga arbetet, att motverka fördomar och anti-ziganistiska attityder utgör denna utställning, som medvetandegörande informationssatsning ett oerhört viktigt inslag.

Jag vill uttrycka min stora tacksamhet till arrangörerna - Delegationen för romska frågor, tidskriften Romani Glinda, Etnografiska museet och Forum för levande historia för detta initiativ. Det är min innerliga förhoppning, att denna utställning ska bidra till att öka kunskapen om Förintelsen av romer och inspirera till fortsatta satsningar på mer kunskap, forskning och dokumentation om samtliga grupper som föll offer för nazisterna.

Jag vill sluta med att citera en av de överlevande från Auschwitz, Elie Wiesel, Nobels fredspristagare 1986. Elie Wiesel skriver: "Deras tragedi är en del av den stora tragedin. De förbrytelser som begicks mot dem av SS är en del av naziväldets stora plan. De är offer för samma mördarregim och samma omänskliga ideologi som andra, och de förtjänar att man bevarar kunskapen om deras skuldlöshet och deras död."

Att erkänna detta och att upprätthålla och sprida kunskapen om detta är vårt gemensamma ansvar. Det är därför vi samlats här idag för att inviga utställningen "Förintelsen och romerna."